

АНОТАЦІЯ

Дандекар Д.Д. Соціокультурні та гендерні виміри політичного лідерства (філософсько-антропологічний аналіз)». – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 033 Філософія. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2020.

Зміст анотації

Справжній політичний лідер – це носій культури, який захищає і розвиває її, а не знищує чи імітує. В цьому контексті дуже важливим стає питання екзистенціальних вимірів і духовних рівнів розвитку політичного лідера. Тому методологічно продуктивним стає проєкт метаантропології Н. Хамітова як філософії буденного граничного і метаграничного буття людини. Буденне буття в контексті вказаного проєкту метаантропології розуміється як результат дії волі до самозбереження і продовження роду. Граничне буття людини породжується волею до влади і волею до пізнання і творчості. Метаграничне буття людини стає наслідком вольових актів до свободи, любові і співтворчості.

В методологічних координатах метаантропології більшість політичних лідерів – це люди граничного буття і особистісного світогляду, яких скеровує воля до влади. У таких лідерів є виражена деструктивність, що стає тим сильнішою, чим сильнішим є акцент на владі як кінцевій цінності.

Однак політичні лідери буденного буття і буденного світогляду, якими маніпулюють політичні лідери граничного буття, є не менш деструктивними для суспільства, адже проводять волю інших у конкретику життя. Їх деструктивність, можливо є відносною, але все одно злякисною.

Тільки в творчому модусі граничного буття людини і, більше того, в метаграничному бутті виникає по-справжньому конструктивне політичне лідерство, адже в даних вимірах людського буття влада перестає бути

самодостатньою і безумовною цінністю, обертаючись на засіб здійснення свободи, гідності і творчої самореалізації людини.

В контексті аналізу соціокультурних та гендерних вимірів політичного лідерства також плідною є методологія соціальної метаантропології, яку розвиває на основі проєкту метаантропології сучасна українська дослідниця С.А. Крилова.

В його координатах конструктивний політичний лідер здатний сприяти розвитку суспільства від буденного буття через граничне до метаграничного. І це є головний критерій конструктивності будь-яких політичних лідерів взагалі і в сучасності зокрема.

Для осмислення гендерних аспектів конструктивності й деструктивності політичного лідерства евристично продуктивним є сучасний напрям психоаналізу, що отримав назву «андрогін-аналіз» і базується на філософській основі метаантропології; це теорія особистості та відносин між особистостями на основі осягнення стратегій взаємодії екзистенціальної чоловічості (в якості духовності) і екзистенціальної жіночості (в якості душевності) – екзистенціального сексизму, екзистенціального гермафродитизму, екзистенціального андрогінізму (Н.В. Хамітов).

В цих методологічних координатах деструктивне політичне лідерство виявляється на рівні стратегій сексизму та гермафродитизму, а конструктивне породжується стратегією андрогінізму, яка спрямовує до цілісного буття особистості.

Дані методологічні підходи метаантропології та андрогін-аналізу можуть бути продуктивно поєднані з положеннями гуманістичного психоаналізу Е. Фромма, зокрема з теорією біофілії та некрофілії. В координатах гуманістичного психоаналізу, метаантропології й андрогін-аналізу справжня любов до життя є основою конструктивності політичного лідера і можлива лише на метаграничному буттєвому рівні, що означає андрогінну цілісність людини, пари, людства, яка розвивається та долає все деструктивне в особистісному і політичному бутті.

Соціокультурні виміри політичного лідерства – це його суспільні, аксіологічні і культурні контексти та прояви. Під гендерними вимірами політичного лідерства в контексті дослідження розуміються ознаки маскулінності та фемінності лідера-політика, взаємодію жінок і чоловіків у політиці – феномени гендерної рівності та гендерного партнерства. Аналіз соціокультурних і гендерних вимірів політичного лідерства в широкому сенсі слова може бути названий філософсько-антропологічним аналізом.

З позицій гуманістичного психоаналізу Е. Фромма плідність політичного лідера породжується його установкою на творчу діяльність за умови її моральності, прийняття відповідальності за її наслідки та здатності до партнерства. Це гуманістичний і демократичний політичний лідер. Найбільш деструктивним постає політичний лідер з експлуаторською орієнтацією характеру, який ставиться до людей як до об'єктів, зневажаючи їх свободу, – інші цікаві йому лише до тих пір, поки здатні щось давати – ідеї, емоції, любов, підтримку. Саме такий лідер схильний до авторитаризму і тоталітаризму.

Демократичний стиль політичного лідерства передбачає необхідність виявлення керівником поваги до честі і гідності як прихильників, так і опонентів. Сутнісними ознаками демократичного стилю у політичному лідерстві є здатність керівників до високого рівня публічної комунікації, значні організаторські здібності, наявність політичної майстерності і здатності до політичного передбачення, високий рівень креативних здібностей та емоційної стійкості, а, головне, здатність до вибудовування партнерських стосунків.

У демократичному стилі лідерства особистість має орієнтуватись на конструктивний діалог, встановлення ефективної взаємодії з іншими людьми, прояв емпатії, розуміння і сприйняття позиції Іншого.

Лідерство у його демократичному розумінні може лише зашкодити авторитарним і тоталітарним системам, адже лідер як носій активної інноваційної творчої й співтворчої позиції спроможний порушити їх

цілісність. Неформальне лідерство у таких системах розглядається як аномалія, яка жорстко піддається репресіям, позаяк лідерство у тоталітарних режимах має бути унормованим, відповідним канонам жорсткої соціальної регуляції.

Світоглядні цінності політичного лідера задають стратегії розвитку його особистості і, відповідно, стратегії розвитку соціуму. З іншого боку, стратегії особистості, які зумовлюють її діяльність, формують цінності. В методологічних координатах метаантропології можна виділити базові стратегії людського буття – безпеки, влади, свободи, любові та єдності свободи і любові і відповідні їм цінності.

При домінуванні цінності безпеки в бутті політичного лідера, він не налаштований на стратегічний розвиток країни, здатний думати лише про тактичні, сьогоденні, поточні справи. Більше того, серед політичних лідерів, головною цінністю яких стає безпека, буде багато тих, хто сприймає політичну діяльність як спосіб прискороного збагачення. Такий політик може бути схильний до корупції, він не здатний мислити глобально і конструктивно. Маючи несамостійний, нетворчий світогляд, він не здатен стратегічно моделювати, аналізувати, порівнювати.

В бутті політичного лідера, домінуючою цінністю якого є влада, зазвичай існує позасвідоме бажання суперкомпенсувати свій комплекс неповноцінності. Людина, яка має певні вади і прагне подолати їх, розвиваючи сильні сторони своєї особистості та досягаючи успіху, не завжди буде деструктивною. Подібна суперкомпенсація, якщо людина зациклена на цінності влади, стає руйнівною і для неї, і для суспільства. Особливо це стосується політичних лідерів, які в своїх бажаннях все більшої влади і слави тяжіють до авторитарності і, навіть, до тоталітаризму.

Цінність свободи в бутті політичного лідера є дуже актуальною і значущою. Свобода обіцяє політичному лідеру можливість реалізувати свої цілі і завдання, виконати все, що він обіцяв своїм виборцям, зробити країну розвинутою і цивілізованою. Але дуже часто свобода без любові та творчості

стає свавіллям, коли політик забуває про відповідальність. Саме така свобода-свавілля – це прагнення до неусвідомлених і неплідних цілей, що насправді руйнує свободу.

Цінність любові дає політику відкритість і здатність виходити за межі буденності, але любов недостатня умова конструктивності політика. Любов як єдина домінуюча цінність, без свободи, робить політика жертвою, яка притягує насильство, і носієм цього насильства може стати сам народ. А інколи сам політик від «великої любові» породжує авторитарну, а то й і тоталітарну систему, в якій заперечується цінність свободи для власного народу; тоді політичний лідер може ставати катом.

Об'єднання цінностей свободи і любові в бутті політика, – це не лише цілеспрямованість, прагнення за межі буденності і здатність до творчості, а й здатність до любові, яка включає в себе розуміння, толерантність та співтворчість. Ціннісна гармонія свободи і любові дає політичному лідеру таку цілісність і конструктивність, яка робить його діяльність мудрою і людяною, що позитивно впливає на розвиток соціуму. При цьому безпека і влада стають засобом, а свобода і любов – вищою метою політичного лідера.

Ключові слова: лідерство, політичне лідерство, політичний лідер, цінності політичного лідера, філософсько-антропологічний аналіз, соціокультурні виміри, гендерні виміри, харизма політичного лідера, гендерне партнерство, метаантропологія, гуманістичний психоаналіз, андрогін-аналіз.

Список публікацій здобувача:

1. Дандекар Д.Д. Політичне лідерство як феномен людського буття в культурі: плідність методологічних підходів метаантропології, андрогін-аналізу і гуманістичного психоаналізу. *Гілея: науковий вісник. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки: збірник наукових праць / гол.*

ред. В. М. Вашкевич; НПУ імені М. П. Драгоманова, ВГО Українська академія наук. Київ: Гілея, 2017, Вип. 128 (№ 1), С. 205-209.

2. Дандекар Д.Д. Політичне лідерство в соціальному бутті людини: конструктивність і деструктивність. *Гілея: науковий вісник*. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки: збірник наукових праць / гол. ред. В. М. Вашкевич; НПУ імені М. П. Драгоманова, ВГО Українська академія наук. Київ: Гілея, 2018, Вип. 130 (№ 3) С. 325-328.

3. Дандекар Д.Д. Феномен харизми політичного лідера. *Гілея: науковий вісник*. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки: збірник наукових праць / гол. ред. В. М. Вашкевич; НПУ імені М. П. Драгоманова, ВГО Українська академія наук. Київ: Гілея, 2018, Вип. 128 (№ 1), С. 199-202.

4. Дандекар Д.Д. Свобода та любов як головні цінності політичного лідера. *Актуальні проблеми філософії та соціології. Наукове фахове видання*. Випуск 25. Одеса, 2019. С. 53-59.

5. Дандекар Д.Д. Концепції політичного лідерства: філософсько-антропологічні та соціокультурні виміри. *Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах*. Дніпро, Вид. Грані, 2000. С. 73-81.

6. Дандекар Д.Д. Цінності політичного лідера: метаантропологічний аналіз. *Вісник львівського університету. Філософсько-політологічні студії*. Випуск 25. 2019. С. 14-21.

7. Dandekar D.D. Gender strategies and political leadership / Co-author Khamitov N.V. Anthropological Measurements of Philosophical Research. № 15. P. 40-48. *Антропологічні виміри філософських досліджень*. № 15. Дніпро, 2019. С. 40-48. (Збірник зареєстровано в наукометричній системі Web of Science.) <http://ampr.diit.edu.ua/article/view/169479/175807>

**Опубліковані праці,
які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:**

1. Дандекар Д.Д. Політичне лідерство в соціальному бутті людини. *Актуальні проблеми сучасної філософії та науки: виклики сьогодення:* збірник матеріалів IV Міжвузівської науково-теоретичної конференції молодих науковців, 4 грудня 2018 р. Житомир: ЖДУ імені Івана Франка, 2018. С. 19-20.

2. Дандекар Д.Д. Сенс політичного лідерства в бутті людини. *Втрата і знаходження сенсу в бутті людини: можливості психоаналізу, арт-терапії і філософської публіцистики:* збірник наукових праць. Київ: Інтерсервіс, 2018. С. 73-79.

3. Дандекар Д.Д. Цінності політичного лідера в суспільстві: від безпеки до єдності свободи і любові. У зб. *Майбутнє особистості і сім'ї: контексти філософської антропології, психоаналізу, арт-терапії:* збірник наукових праць. Київ: КНТ, 2019. С. 192-197.

4. Дандекар Д.Д. Політичне лідерство в умовах авторитарного та тоталітарного суспільства і штучний інтелект. *Людина і штучний інтелект: виміри філософської антропології, психоаналізу, арт-терапії та філософської публіцистики. Підхід філософської антропології як метаантропології:* збірник наукових праць. Київ: КНТ, 2020. С. 214-221.

